

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна
Інститут філософії, політології та релігієзнавства КН МОН Республіки Казахстан
Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі, Грузія

ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції

26–27 березня 2021 року

Харків
ТОВ «Друкарня Мадрид»
2021

Редакційна колегія:

Головний редактор: Гетьман А. П., ректор НЮУ імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України;

Заступник головного редактора: Сідак Л. М., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого

Члени редакційної колегії:

Хамітов Н. В., доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, президент Асоціації філософського мистецтва;

Сейдуманов С. Т., доктор соціологічних наук, професор, академік НАН Республіки Казахстан, в. о. директора Інституту філософії, політології та релігієзнавства КН МОН Республіки Казахстан;

Рамішвілі В. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теоретичної філософії Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі;

Крилова С. А., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології та філософської антропології Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова;

Лозовой В. О., доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого;

Панков Г. Д., доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології Харківської державної академії культури;

Токтарбекова Л. Н., доктор філософії, головний учений секретар Інституту філософії, політології та релігієзнавства КН МОН Республіки Казахстан;

Меліхова Ю. А., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого;

Шумейко О. А., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого.

Організатор конференції: кафедра культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 березня 2021 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Друкарня Мадрид, 2021. – 364 с.
ISBN 978-617-7988-39-6

Збірник містить наукові статті з питань філософської антропології та філософії культури, соціальної філософії, філософії права, психології, педагогіки, культурології та актуальних проблем освіти і виховання в сучасних умовах соціокультурного розвитку.

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами збереження людської особистості в умовах глобальних викликів, її саморозвитку і руйнації в епоху Постмодерну, інформаційної трансформації суспільства.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Оргкомітет конференції може не поділяти висловлену авторами позицію.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 1. САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА ХХІ СТ.	4
<i>Н. В. Хамітов, С. А. Крилова</i> ГІДНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ	4
<i>Leszek Korciuch</i> PERSONS AND VALUES IN CRISIS	7
<i>О. М. Корх</i> ЩОДО ІДЕЇ «SELF-MADE-MAN»	8
<i>А. В. Рубанов</i> САМОПОЗНАНИЕ И САМОРАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ	10
<i>Л. М. Газнюк</i> ДУХОВНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА САМОТВОРЕННЯ ЛЮДИНИ	12
<i>Zh. K. Madalievа, L. N. Toktarbekova</i> AXIOLOGICAL ESSENCE OF PERSONALITY IN THE TECHNOGENIC WORLD	14
<i>В. Н. Шаповал</i> САМОРАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ КОНТЕКСТАХ: ФИЛОСОФСКИЙ ВЗГЛЯД	16
<i>Н. Д. Ковальчук</i> КУЛЬТУРА ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ	18
<i>В. В. Сагуйченко</i> СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДОСЛІДЖЕННЯ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	19
<i>В. О. Лозовой</i> ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЇЇ УСВІДОМЛЕНОГО САМОРОЗВИТКУ	21
<i>Г. В. Вдовиченко</i> УСНІ СПОГАДИ ТВОРЦІВ КИЇВСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ШКОЛИ: ОСОБИСТІСНИЙ САМОРОЗВИТОК ЯК ПРЕДМЕТ АВТОБІОГРАФІЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ	23
<i>Л. М. Сафонік</i> ОСОБА ТА ОСОБИСТІСТЬ У СОЦІКУЛЬТУРНОМУ ДИСКУРСІ: ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ РОЗМЕЖУВАННЯ	25
<i>О. М. Литвинов</i> САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ПОДОЛАННЯ ТОТАЛІТАРНОЇ МІФОЛОГІЇ В СВІДОМОСТІ (ПОСТ-)РАДЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ	27
<i>В. Л. Погрібна</i> КОДИ КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК ЧИННИК ДИНАМІКИ Я-КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ..	29
<i>В. О. Черненко</i> ЛИЧНОСТЬ КАК ФИЛОСОФСКАЯ ПРОБЛЕМА: ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНЫЙ ДИСКУРС	30
<i>Л. А. Овсянкіна</i> САМОРОЗВИТОК ЯК ДИНАМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	33
<i>С. Е. Нурмуратов, А. Ж. Ержанова</i> ДИАЛОГ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНОЙ ЛИЧНОСТИ	34
<i>В. С. Шмаков</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СРЕДЫ И РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ	37
<i>Ж. Б. Ошакбаева</i> ТРАДИЦИОННАЯ КУЛЬТУРА В ФОРМИРОВАНИИ САМОСОЗНАНИЯ ЛИЧНОСТИ	39
<i>Н. Л. Сейтахметова, Ж. Ж. Турганбаева</i> ЛИЧНОСТНЫЕ КОНТЕКСТЫ СОВРЕМЕННОЙ ИСЛАМСКОЙ ФИЛОСОФИИ: М. АРКУН И З. САРДАР	41

САМОРОЗВИТОК ЯК ДИНАМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні сучасна людина вже з моменту народження вступає у взаємодію з щільно заселеним глобалізованим світом, який не завжди є комфортним, гуманним та справедливим. Кожен індивід – це складна відкрита система, яка власними вольовими зусиллями через набуття свого неповторного досвіду майже протягом усього життя адаптується до вимог соціуму, вписується в його реальність та оволодіває культурою.

Лише Людина розумна здатна до самопізнання, саморегуляції, формування власної моделі та власного стилю взаємодії з іншими людьми, одночасно знаходячись при цьому у постійному діалектичному розвитку. Адже соціум диктує свої традиційні правила та норми, або нав'язує застарілі хибні стереотипи, які не завжди спрацьовують у нових реальних умовах. Саме тому процес адаптації людини до світу (який в ідеалі має бути простим, легким та приємним) часто перетворюється на складний та конфліктний і, навіть, може стати причиною психологічних розладів особистості. На жаль, у такому суперечливому світі соціально відчужена, розгублена та морально дезорієнтована людина має шанс стати схожою на машину, якій належить робити свою справу, не відволікаючись на сторонні справи.

За прогнозами фахівців з розробки штучного інтелекту вже сьогодні, в умовах нової невизначеної соціальної реальності, людина має готуватися до такого виклику недалекого майбутнього, як роботизація, що може охопити усі сфери, в яких раніше панувала людина. Як показує реальна дійсність, темпи розвитку наук про людину та суспільство відстають від темпів розвитку технічних наук, адже технічний прогрес завжди випереджає розвиток самої людини, яка не встигає так швидко змінитися. Це свідчить про те, що темпи розвитку матеріальної і духовної культури в історичному процесі часто не збігаються. А людина, яка не пізнала себе до кінця та не оволоділа собою, не може регулювати оточуючий світ і впливати на власну долю.

Саме тому усі сучасні науки про людину мають приєднатися до вирішення проблеми формування такої цілісної гармонійної особистості, яка буде вміти ефективно розкривати свій творчий людський потенціал, не втрачаючи власної ідентичності. Освіта, наука і виховання мають підготувати індивіда фізично і морально взаємодіяти із цим суперечливим світом, а також перетворювати його безконфліктно, без нанесення шкоди собі та оточуючим. Ми погоджуємося із думкою Низовських Н. А. про те, що саме від успішного процесу саморозвитку людини залежить повнота її життя, її фізичне та психологічне здоров'я, а також усі соціальні та духовні досягнення [3].

Так, сучасна філософська антропологія, яка у центр свого вивчення поставила такі проблеми, як сутність людини, вимір її буття та вирішальні чинники її поведінки, розглядає людину як пріоритетну, вищу духовну цінність, а також як первинну творчу реальність. За словами С. Б. Кримського, духовно-практичне освоєння світу людиною відбувається через осмислення істини, добра та краси, які (за належних умов) потенційно можуть стати принципом її життя [2].

Лише людина, активно реалізуючись у цьому світові завдяки своєму могутньому розумово-творчому потенціалу оволоділа здатністю до виконання багатьох соціальних ролей, залежно від вимог певного соціального оточення та зміни культурних декорацій. Одночасно при цьому вона здатна також до морального самовдосконалення, самоконтролю, вільного вибору та самообмеження залежно від «правил гри» даного соціуму.

Процес саморозвитку особистості – це глибокий духовний процес, який супроводжується моральними переживаннями, що виникають внаслідок переоцінки власних можливостей та вимог, що висуває соціум. На цьому наголошує також О. П. Колісник, який влучно стверджує, що «саморозвиток особистості є наслідком нарощення міри безпосередності переживання особистістю контакту з надособистісними цінностями, а також побічним продуктом пасіонарної реалізації надособистісних смислів у діалектико-синергетичних надситуативних та наднормативних життєвих актах, що породжуються у ризиках санкцій соціального контролю і персональної відповідальності» [1, с. 37].

Сучасна людина має бути психологічно готовою до необхідності постійного зростання та вдосконалення, пізнання нової інформації та пошуків різних форм власної реалізації. Адже затяжні соціально-економічні кризи, примусова соціальна ізоляція та психологічні стани, які вони, на жаль, можуть провокувати (невизначеність, страх, апатія, байдужість, гнів тощо), опосередковано впливають на формування абсолютно нового типу людини та нового способу її життєдіяльності, спілкування та взаємодії зі світом в цілому.

Отже, Людина розумна, яка вступає у різноманітні відносини зі світом, має завжди відчувати потребу у власному розвитку, який сьогодні стає запорукою її успіху. Саморозвиток, у свою чергу, базується на почутті любові до себе та оточуючого світу. У такому розумінні справжній успіх – це завжди рух вперед, прагнення зростання та розвитку. Одночасно також це безперервний процес самопізнання та вдосконалення, який не має меж. Філософія досягнення справжнього успіху передбачає сьогодні здатність людини дотримуватися певного балансу між її розумовими, фізичними, психологічними, духовними та соціальними якостями, а також такими зовнішніми та внутрішніми факторами, як: культурне середовище; високий рівень сформованості особистості; широкий світогляд; свобода та відповідальність за власний вибір; творчий потенціал; цілепокладання та вміння досягати мети тощо. Проте, результат успіху діяльності кожної людини завжди залежить від тих позитивних моральних установок, які домінують в її індивідуальному світогляді. Саме тому для одних індивідів життя – це велика цікава подорож у світ людської культури, творчості та усього прекрасного, а для інших – трагічна історія.

В епоху глобалізації власний світогляд кожної людини має стати важливою інтелектуальною зброєю, яка має захистити її у кризові моменти власного буття. Саморозвиток має стати пріоритетом людської діяльності та важливим динамічним механізмом соціального формування її особистості як цілісної системи, без якого буде неможливий успіх та гармонійне співіснування з іншими людьми.

Список використаних джерел:

1. Колісник О. П. Траєкторії духовного саморозвитку особистості // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2013. – № 1. – С. 29–37.
2. Кримський С. Б. Про софійність, правду, смисли людського буття: Збірник науково-публіцистичних і філософських статей. – Київ, 2010. – 464 с.
3. Низовских Н. А. Феномен внутренней позиции личности в контексте саморазвития // Развитие личности. – 2018. – № 4. – С. 12–29.

С. Е. Нурмуратов,

*доктор философских наук, профессор, главный научный сотрудник
Института философии, политологии и религиоведения КН МОН РК*

А. Ж. Ержанова,

*PhD докторант, ученый секретарь Института философии,
политологии и религиоведения КН МОН РК*

ДИАЛОГ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНОЙ ЛИЧНОСТИ

Трансформация общественного сознания в современных условиях затрагивает все стороны бытия человека и общества: экономику, культуру, политику, социальные институты, демографию, межэтнические и межконфессиональные отношения, особенно сферу личностного становления человека. Отныне не может быть сугубо локальных проблем. Все, что происходит в каком-либо регионе нашей планеты, касается всех, кто живет на Земле, независимо от мировоззренческих и ценностных установок. Глобальные интеграционные процессы изменили основы коммуникации и информационного обмена в современном обществе, актуализируя философию взаимопонимания, следуя принципу толерантности по отношению к другим культурам, религиям и духовным практикам. Становится неизбежным конструктивный диалог философии античности и философии средневековья, ислама, христианства и иудаизма и в современный дискурс диалогической философии взаимопонимания.

Через неограниченные и универсальные возможности интегрального коммуникативного диалога между совершенно различными духовными и интеллектуальными мирами можно раскрыть принцип взаимопонимания как способ освоения смыслового философского наследия мировой культуры и он может себе позволить раскрыть диалогическую сущность философии и понять ее как диалог свободных, равноправных духовно-интеллектуальных практик. Считаем, что развитие философии в контексте взаимопонимания – одно из тех направлений, которые соединяют и содержат в себе все лучшее, что было выработано европейской и восточной традициями, все то, что входит в сокровищницу мировой философской мысли, где Восток и Запад встречаются в понимании вечного, непреходящего смысла бытия.

На наш взгляд, совершенно справедливо высказывание одного из основоположников философии диалога Михаила Бахтина: «Быть – значит общаться диалогически. Когда диалог кончается, все кончается. Два голоса – минимум жизни, минимум бытия» [1]. Диалог есть необходимое условие философствования и формирования личности универсального типа. Диалогические отношения служат каркасом философско-гуманитарного исследования в целом ряде областей.